

Vyjadrenie MBK k súvislostiam s lezeckými nehodami

Metodicko-bezpečnostná komisia vyvinula po smrteľnom úraze na Sitne značné úsilie k získaniu potrebných informácií o nehode, pretože k náplni činnosti komisie patrí i zdokumentovanie priebehu nehôd a zaujatie stanoviska k prípadnému nedodržaniu metodických zásad, alebo k iným okolnostiam bezprostredne súvisiacim s bezpečnosťou vykonávania horolezeckých aktivít. Takýto postup má opodstatnenie z hľadiska vyvodenia záverov pre metodickú prax a zovšeobecnenia získaných poznatkov pre celú lezeckú komunitu. Väčšina z nás už mala v rukách knihu Pita Schuberta Bezpečnosť a riziko na skale snehu a ľade a iste ocenila mnohé tam publikované skúsenosti a snád' aj zmenila niektoré zaužívané stereotypy smerom k zvýšeniu bezpečnosti a dodržaniu metodicky správnych postupov pri vykonávaní horolezeckých aktivít. Ale i napriek získaným poznatkom a často i v rozpore s vlastnými skúsenosťami robíme veci, o ktorých nielen tušíme, ale niekedy aj s určitosťou vieme, že nie sú v súlade s odporúčanými metodickými zásadami a môžu byť zdrojom – v tom lepšom prípade – „nejakej nepríjemnosti“.

Áno nehody i úrazy sa v našom športe stávajú. Tak ako v každom športe, alebo pri hocakej inej činnosti. Štatistiky by nám hádam povedali, že horolezectvo nepatrí k športom s najvyššou frekvenciou úrazovosti. Ani k športom s najvyššou mierou rizika. Ale v prostredí, kde sa pohybujeme reálne existujú predpoklady k tomu, že následky nehody môžu byť fatálne. A štatistiky by nám zrejme povedali i to, že vo väčšine prípadov býva príčinou nehody zlyhanie ľudského faktoru. Nedostatok znalostí, málo skúseností, precenenie vlastných síl a schopností, podcenenie okolností, vplyvu prostredia, ignorovanie všeobecne známych a dostupných informácií, Teda subjektívne faktory. V zhode s Messnerom som toho názoru, že objektívne nebezpečenstvo v podstate neexistuje. Miera našich poznatkov, pripravenosti a predchádzajúcich skúseností reálne subjektivizuje vplyv všetkých známych okolností a predpokladaných faktorov, ktoré pôsobia počas našej činnosti v horách, alebo pri lezení všeobecne. A toho, čo sa nedá predpokladať je naozaj málo. A tak ako konštatuje aj Pit Schubert, platí v súlade so zákonom pravdepodobnosti, že všetko čo sa môže prihodiť, sa raz prihodí. Je preto v našom vlastnom záujme sledovať nové poznatky, získavať všetky dostupné informácie, trénovať a rozvíjať svoje zručnosti, čo nám v konečnom dôsledku umožní realizovať naše horolezecké aktivity s čo najnižšou mierou rizika. A predchádzať aj takým nehodám, aká sa stala na Sitne.

Okrem pomerne živej ale z veľkej miery tiež odťažitej diskusie na webe, však konkrétnych informácií o nehode je veľmi málo. Toho, čo sa podarilo prostredníctvom telefonátov a pypyovania zistiť je priam žalostne málo na to, aby sme mohli o veci zodpovedne a seriózne hovoriť. Dozvedeli sme sa nasledovné (fakty?). Obaja účastníci nehody pravdepodobne neboli členmi spolku (niektoré informácie však hovoria, že áno), ale pravidelne chodili liezť a (je predpoklad, že) mali s lezením dostatok skúseností. Oblasť v ktorej liezli (Južné skaly?) nepatrí k hlavnej lokalite Sitna, je málo navštevovaná a nie je odistená pevnými istiacimi bodmi v období cca posledných 4 – 5 rokov. Prvolezec cestu nedoliezol a rozhodol sa ju ukončiť previazaním sa v oku posledného dosiahnutého postupového istiaceho bodu (pravdepodobne starý nit s okom, alebo kruh). Po zaťažení istenia axiálne (smerom von zo steny), však istiaci bod nevydržal a vytrhol sa. Pri páde lezec utrpel smrteľné zranenia.

Je veľmi pravdepodobné, že chcel zlanovať, pretože v momente vytrhnutia istiaceho bodu už nebol spolulezcom istený a s najväčšou pravdepodobnosťou už nebol ani naviazaný. Všetky tieto informácie sú však neoficiálne a neoverené. Nemáme informáciu o type vytrhnutého istiaceho bodu,

čase jeho osadenia, jeho súčasnom stave a ani o ďalších dôležitých okolnostiach – vzdialenosti od predposledného istenia, počte použitých istení, založení vlastných istení a podobne. Ak je pravdou skutočnosť, že obaja lezci poznali stav cesty a stav istiacich bodov, potom bolo veľkým hazardom spoľahnúť sa na jediné istenie a zaťažiť ho spôsobom, ktorému sa treba vyhnúť aj pri nových a technologicky správne osadených istiacich bodoch. Tu platí pravidlo: najmenej dva nezávislé istiace body. Ale ruku na srdce. Ako často sa takto „spoľahneme“ na niečo o čom vieme, že s veľkou pravdepodobnosťou je to minimálne pochybné? Pravdepodobne najbezpečnejším riešením bolo spustenie prvolezca a následné vybranie istení zhora. Pri spúšťaní je v takomto prípade z hľadiska bezpečnosti potrebné nechať zapnuté minimálne dve posledné postupové istenia.

Je však prinajmenšom kontraproduktívne zvažovať možné spôsoby bezpečného riešenia, ak nemáme k dispozícii reálny priebeh udalosti. Ostaňme teda snáď len pri konštatovaní, že nielen v prípade absencie dostatočných skúseností je nevyhnutné venovať maximálnu pozornosť bezpečnosti nášho počínania, pretože rutina môže viesť k mechanickému vykonávaniu činností bez adekvátneho posúdenia konkrétnych okolností.

V týchto súvislostiach treba pripomenúť nehodu s pred dvoch rokov z Vysokých Tatier, kedy lezecké družstvo pri zlanovaní z jedného istiaceho bodu (nitu) s týmto po axiálnom zaťažení a zlomení nitu vypadlo zo steny. Našťastie sa pád dvojice skončil iba s množstvom ľahších zranení. O niekoľko mesiacov neskôr sa stal smrteľný úraz po výpadku lezca pri zlanovaní z jedného istiaceho bodu (starý „zlaňák“) tak isto vo Vysokých Tatrách. Všetky tieto udalosti by mali upriamiť našu pozornosť na platné metodické odporúčania. „Pri zlanovaní, štrandovaní je treba byť vždy zaistený aspoň v dvoch istiacich bodoch. Nevystavovať istiace body zaťaženiu neadekvátnym spôsobom.“ Výnimkou by nemali byť ani vratné body v jedno dĺžkových cestách na skalách...

Z webovej diskusie k nehode na Sitne však vyplynulo ešte niekoľko otázok, ktoré naznačujú nedostatočnú mieru informovanosti lezeckej verejnosti o úlohách a postavení spolku. Nechcem citovať stanovы spolku, ktoré hovoria o zodpovednosti za vlastné počínanie v horách, ale práve pocit vlastnej zodpovednosti je dôležitým momentom v takýchto prípadoch.

Jedným z okruhov problémov vyjadrených v diskusii bola miera „zodpovednosti spolku“ za odistovanie skalných oblastí. Je mylné domnievať sa, že „spolok“ má riešiť odistovanie hneď z niekoľkých dôvodov. Predovšetkým spolok nie je nik konkrétny. Spolok sme my všetci a teda každý jeden z nás. Takže aj zodpovednosť za odistovanie má každý z nás. Všetci veľmi dobre vieme, že nemáme nijakých správcov jednotlivých skalných oblastí. Ak by sme mohli ustanoviť takúto osobu, musela by byť zamestnancom spolku so zodpovedajúcimi právomocami a z toho vyplývajúcou zodpovednosťou a kompetenciami. K tomu by bolo potrebné vypracovať štatút s definovaním vzťahov k spolku ako občianskemu združeniu a právnickej osobe, k členom spolku ako fyzickým osobám, k iným právnickým a fyzickým osobám s navodením patričného právneho stavu. A súčasne by musela spíňať isté odborné kritériá pre vykonávanie tejto činnosti. Máme však len dobrovoľníkov (možno niekedy i s označením „správca oblasti“), ktorí na seba berú zodpovednosť za odistenie jednotlivých oblastí a niekoľko ďalších jednotlivcov, ktorí sporadicky, alebo pravidelnejšie odistia vlastnú vylezenú cestu. Zodpovednosť za toto počínanie sa však v našom právnom systéme pohybuje len v rovine teoretickej. O nejakej zodpovednosti sa dá uvažovať najmä v rovine morálnej. Ak sa rozhodnem odistiť nejakú lezeckú cestu, mal by som mať dostatok teoretických poznatkov a praktických skúseností k takémuto počínaniu. Ak sa rozhodnem liezť cestu a používať v nej pevne osadené istiace body, musím tak urobiť s vedomím, že spôsob osadenia týchto bodov je podmienený

dodržaním technologických postupov, použitím vhodných materiálov ale i pôsobením ďalších nešpecifikovaných vplyvov.

Úloha spolku (vo všeobecne zaužívanom chápaní spolku ako jeho vedenia) spočíva predovšetkým v rovine organizačnej. V rozpočte schválenom na VZ sú vyčlenené prostriedky a v štruktúre vedenia sú poverené konkrétne osoby k organizovaniu činností spojených s odisťovaním. To všetko podlieha schváleniu VZ, teda spolku ako takého.

Podobne treba pristupovať i k úlohe metodicko-bezpečnostnej komisie v systéme vzdelávania. V tomto prípade napríklad v sprostredkovaní poznatkov z oblasti osádzania pevných istiacich bodov. Aj tu komisia môže plniť len organizačnú úlohu. Zhodou okolností sa stalo, že komisia pripravila seminár k tejto problematike práve v období nedlho pred nehodou na Sitne. Výstupy seminára sa síce zdržali kvôli technickým problémom pri spracovaní, ale ani ak by boli k dispozícii okamžite, zrejme by sa priamo netýkali súvislostí spojených s nehodou. Zaujímavé je iste konštatovanie v diskusii, že seminár „viedol najväčší odborník“ na túto problematiku. Asi v duchu toho tradičného: „Komu dal pánboh úrad, tomu dal aj rozum“. Cieľom seminára však bola práve diskusia k otázkam spojeným s osádzaním pevných istení. Vlastne mala byť – len nebolo s kým diskutovať. Seminár bol otvorený pre všetkých, ktorí mali a chceli k tomu niečo povedať. Žiaľ okrem členov MBK nik z tých, ktorí majú patričné poznatky a skúsenosti nepovažoval za potrebné sa s nimi podeliť a rozšíriť tak vedomosti nás, ktorí nemáme potrebné technické vzdelanie, vedomosti a zručnosti.

V našom športe platí možno viac ako inde, že by sme sa mali učiť predovšetkým na chybách iných. Učiť sa na vlastných môže byť v mnohých prípadoch dosť nebezpečné. K tomu by mal slúžiť práve systém evidencie nehôd a úrazov, ich zdokumentovania a analýzy príčin vzniku a priebehu. Zatiaľ sa však všetky pokusy iniciovať mechanizmus evidencie nehôd stretli s nepochopením.

Metodicko-bezpečnostná komisia sa bude týmto stavom zaoberať a v najbližšom období osloví kluby so žiadosťou o spoluprácu pri evidencii úrazov a analýze ich príčin.

Predseda metodicko-bezpečnostnej komisie Vlado Paulík